

A Fővárosi Ítéltábla az 1000. sz. Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Dantesz Péter ügyvéd) által képviselt I.rendű felperes neve(**I. rendű felperes címe**) I. rendű és II.rendű felperes neve(**II. rendű felperes címe**) II. rendű felperesnek – a Lendvai és Szörényi Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Lendvai András ügyvéd) által képviselt I.rendű alperes neve(**I. rendű alperes címe**) I. rendű és **II. rendű alperes neve (II. rendű alperes címe)** II. rendű alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indult perében a Fővárosi Törvényszék 2016. március 11. napján meghozott 23.P.24.409/2014/13. számú ítélete ellen az alperes részéről 14. sorszámon előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és a felperesek keresetét elutasítja.

Az alpereseket a jogelődjük terhére megállapított elsőfokú perköltség és kereseti illeték térítése alól mentesíti és megállapítja, hogy felmerült elsőfokú költségeiket a felek maguk viselik, míg a feljegyzett 36.000 (harminchatezer) forint kereseti illeték térítését akként rendezi, hogy abból a felperesek és az alperesek egyaránt 18.000 (tizennyolcezer) forintot kötelesek egyetemlegesen az államnak külön felhívásra megfizetni.

Kötelezi a felpereseket, hogy fizessenek meg 15 napon belül az I. és II. rendű alpereseknek mint egyetemleges jogosultaknak 175.000 (százhetvenötezer) forint másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperesek végleges kereseti kérelmükben elsődlegesen kérték annak megállapítását, hogy az alperesi jogelőddel 2008. február 15. napján kötött, közjegyzői okiratba foglalt, részben hitelkiváltási célú CHF alapú kölcsönszerződés I.4.7.1. pontjának „tartozás esedékességének napjának” fordulata, valamint a szerződés I.10. pontja a Ptk. 209/A. § (2) bekezdése alapján tisztességtelen. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként kérték a szerződés érvényessé nyilvánítását azzal, hogy a szerződés az érvénytelen rész nélkül teljesítendő, ennek következtében a felpereseknek az alperesi jogelőd felé fennálló tőketartozása 23.962.462 forint, amelyet a felperesek 2029. január 25-i lejáratával kötelesek visszafizetni, míg a havi törlesztőrészletek száma 2016. január 15-től számolva 156 hónap, a havi törlesztőrészletek összege pedig 144.350 forint. A felperesek másodlagos kereseti kérelmükben kérték annak megállapítását, hogy a perbeli szerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés e) pontja alapján teljes egészében semmis. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként kérték az érvénytelen szerződés ítélethozatalig történő hatályossá nyilvánítását akként, hogy a

felperesek fennálló tartozásának összege 31.539.246 forint, amelyet 156 hónapos futamidő alatt havi 202.175 forintos törlesztőrészletekben kell megfizetniük. A felperesek az elsődleges kereseti kérelmükkel összefüggésben hivatkoztak a Hpt. 203. §-ára, valamint a Kúria 2/2014. PJE határozatának 1. pontjára azzal, hogy az alperesi jogelőd a szerződés megkötését megelőzően nem tájékoztatta a felpereseket az árfolyamváltozással járó kockázatról megfelelően.

Az alperesi jogelőd kérte a felperesek keresetének elutasítását és perköltségben való marasztalásukat.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a felperesek elsődleges keresetének helyt adva megállapította, hogy a perbeli kölcsönszerződés I.4.7.1. pontjának „tartozás esedékességének napjának” fordulata, valamint I.10. pontja érvénytelen. Az elsőfokú bíróság az érvénytelenségi ok kiküszöbölésével a szerződést a megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal érvényessé nyilvánította, és megállapította, hogy a szerződés alapján fennmaradt felperesi tőketartozás összege 23.962.462 forint, amelyet a felperesek havi egyenlő 144.350 forintos részletekben kötelesek az alperesi jogelőd részére megfizetni 2016 márciusától kezdődően az egyes hónapok 15. napjáig. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felek szerződése fogyasztói szerződésnek minősül, majd ezt követően a felperesek elsődleges kereseti kérelmére tekintettel azt vizsgálta, hogy a perrel érintett szerződési kikötések tisztességtelenek-e. Kiemelte, hogy a perbeli szerződés megkötését a felperesek részéről az indokolta, hogy a forint alapú kölcsönszerződésekre irányadónál alacsonyabb mértékű kamat ellenében kívántak kölcsönhöz jutni. A szerződés megkötésekor azonban a hitelnyújtással foglalkozó megfelelő pénzügyi elemzői tudással rendelkező gazdasági szereplők számára már ismeretes volt, hogy a lappangó gazdasági válság kitöréssel, majd összeomlással fenyeget, amely a svájci frank árfolyamának aránytalan, akár a gazdasági fundamentumoktól elszakadó mértékű emelkedéséhez vezet. Ilyen körülmények között nem volt reális esélye annak, hogy a forint számottevően erősödjön a svájci frankhoz képest, vagy hogy akár csak tartsa a szerződés megkötése időpontjában jellemző árfolyamot. Az elsőfokú bíróság jelentőséget tulajdonított a 2008. július 4. napján a www.origo.hu <<http://www.origo.hu/>> internetes oldalon megjelent elemzés tartalmának, amely szerint a forint tartós erősödését számos kockázati és bizonytalansági tényező teszi kétségessé. A magyar gazdasági mutatók ugyanis a leggyengébbek közé tartoznak Európában. Mindezek alapján az alperesi jogelőd részéről elvárható a Hpt. 203. § (6) bekezdésében foglalt előírásnak megfelelő tájékoztatás az lett volna, ha a gazdasági körülményeket részletesen bemutatja a felperesek számára a perbeli szerződés megkötését megelőzően, utalva arra, hogy közép és hosszú távon a forint gyengülése a svájci frankkal szemben törvényszerű és az ezzel ellentétes folyamat hosszabb távon elenyésző valószínűséggel bír. Az alperesi jogelőd által csatolt 5/A/2. szám alatti iratban szereplő tájékoztatás az ilyen tartalmú elvárásnak azonban nem felelt meg. Ebből következően a perrel támadott szerződési kikötések tisztességtelenek és a Ptk. 209/A. § (2) bekezdése alapján semmisek. Mindebből a perbeli szerződés részleges érvénytelensége következik, azonban ennek nyomán a Ptk. 239. § (1) bekezdés első mondatára figyelemmel a perbeli szerződés egésze nem dől meg. Az érvénytelenség lehetséges jogkövetkezményei közül az érvényessé nyilvánításra a Ptk. 237. § (2) bekezdése és az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. pontja alapján akkor kerülhet sor, ha az érvénytelenség oka kiküszöbölhető. A felperesek az érvénytelenségi ok kiküszöbölését az általuk csatolt elszámolással teremtették meg, amellyel összefüggésben az alperesi jogelőd nem terjesztett elő védekezést, mivel a felperesi keresetet jogalapjában vitatta. Az elsőfokú bíróság a felperesek elsődleges kereseti kérelmének helyt adott, így a másodlagos kereseti kérelem elbírálását nem tartotta szükségesnek. Megjegyezte ugyanakkor, hogy a perbeli szerződés a Hpt. értelmében fogyasztási kölcsönszerződésnek minősül, amelyben a törlesztőrészlet kiszámítási módjának meghatározása nem sérti a Hpt. 213. § (1) bekezdés e) pontját.

Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben az alperesi jogelőd terjesztett elő fellebbezést, amelyben a Pp. 252. § (2) és (3) bekezdése alapján kérte az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítását, vagy a Pp. 253. § (3) bekezdése alapján az elsőfokú ítélet megváltoztatását és a felperesek keresetének teljes elutasítását, valamint a felperesek perköltségben való marasztalását. Előadta, hogy az elsőfokú bíróság alapvető és lényeges eljárási szabálysértései alapján az elsőfokú ítélet érdemi felülbírálata kizárt. A felperesek a kereseti kérelmüket az A. Bank alperessel szemben terjesztették elő, a fióktelep mint az alperes törvényes képviselője a perben félként nem vett részt, az elsőfokú ítélet ennek ellenére a per alpereseként a fióktelepet tüntette fel, így az alperesre vonatkozóan semmilyen rendelkezést nem tartalmaz. További eljárási szabályszegés, hogy az elsőfokú bíróság az ítéletében kimondta a kölcsönszerződés I.4.7.1. pontjának részbeni érvénytelenségét, ugyanakkor erre vonatkozóan az ítélet indokolást nem tartalmaz, ezért sérti a Pp. 220. § (1) bekezdés d) pontját és 221. § (1) bekezdését. Az elsőfokú ítélet indokolása alapján az sem állapítható meg, hogy az elsőfokú bíróság milyen érvénytelenségi ok alapján állapította meg a kölcsönszerződés I.10. pontjának részleges érvénytelenségét, mivel egyszerre hivatkozik a Ptk. 209/A. § (2) bekezdésére, illetve 200. § (2) bekezdésére. Az elsőfokú bíróság a szerződés I.10. pontjának érvénytelenségét jóerkölcsbe ütközés hivatalbóli észlelése alapján egyébként sem állapíthatta volna meg, mivel az érvénytelenségi ok bíróság általi észleléséről a feleket nem tájékoztatta. Az elsőfokú bíróság az érvénytelenség jogkövetkezményeinek körében a felperesek elszámolásának vizsgálatát is elmulasztotta, amely az elsőfokú ítéletet önmagában is megalapozatlanná teszi. Az elsőfokú bíróság tévesen foglalt állást a szerződésben foglalt kockázatfeltáró nyilatkozat tisztességtelenségét illetően, és elmulasztotta az érthető és világos megfogalmazás kérdésének vizsgálatát. Az ügyfél-tájékoztató, illetve a kölcsönszerződés I.10. pontja kétséget kizáróan tartalmazza a felperesek számára azt, hogy az árfolyamkockázat kizárólag őket terheli, és hogy a forint árfolyam svájci frank árfolyamhoz viszonyított gyengülése a törlesztőrészek emelkedését eredményezi, valamint hogy az árfolyamkockázatnak nincs felső határa. A szerződésben nyújtott tájékoztatás tehát teljes mértékben megfelel a 2/2014. PJE, illetve a 6/2013. PJE határozatban rögzített követelményeknek, ezért nem minősülhet tisztességtelennek.

Az alperesi jogelőd előadta továbbá, hogy a perbeli kölcsönszerződés a felperesek késedelme folytán 2013. július 22. napján felmondásra került. Az alperesi jogelőd a 2014. évi XXXVIII. törvény (DH1 törvény) és a 2014. évi XL. törvény (DH2 törvény) alapján a jogszabálynak megfelelő elszámolást elkészítette, és azt a felperesek részére 2015. február 1. napján megküldte azzal, hogy a felperesek fennálló tartozása 59.688.812 forint. Ez az elszámolás a DH2 törvény 38. § (6) bekezdés b) pontja alapján felülvizsgált elszámolásnak minősül. Ehhez képest az elsőfokú bíróság a felperesek által közölt elszámolást elfogadva megállapította, hogy a felpereseknek az alperesi jogelőddel szembeni tőketartozása 23.962.462 forint. Az elsőfokú ítélet tehát a felperesi tartozás összegét olyan összegben határozta meg, amely nem felel meg a DH1 törvény szerinti elszámolás és a 2014. évi LXXVII. törvény (DH3 törvény) forintosításra vonatkozó kógens rendelkezéseinek megfelelő kölcsönösszegnek. Az elsőfokú ítélet szerinti elszámolás annyiban is nyilvánvalóan jogellenes, hogy ex tunc jellegű elszámolást alkalmaz, amely sem a Ptk., sem a DH törvények rendelkezéseivel nem egyeztethető össze.

A felperesek fellebbezési ellenkérelmükben elsődlegesen kérték az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, másodlagosan – ha a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet megalapozatlannak tartaná – kérték az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak a per újabb tárgyalására és újabb határozat meghozatalára történő utasítását. Az alperes személyét érintően előadták, hogy a keresetüket valóban az A. Bank alperessel szemben terjesztették elő, amelyhez képest az elsőfokú ítélet az alperes fióktelepét nevezi meg alperesként, ez azonban csak elírás, amely az ítélet kijavításával orvosolható. Az elszámolás körében hivatkoztak arra, hogy a

felperesek a DH2 törvény 37/A. §-a szerint jártak el az elszámolás elkészítése során, azaz figyelemmel voltak a forintosítással, valamint az árfolyamréssel és az egyoldalú szerződésmódosítással összefüggésben jóváírt túlfizetések tényére. A DH2 törvény rendelkezéseiből nem következik, hogy további érvénytelenségi ok esetén ne lehetne olyan kereseti kérelmet előterjeszteni, amelynek eredményeként a fogyasztó tartozása a megvalósult elszámoláshoz képest módosul. Megjegyezték, hogy az alperesi jogelőd a fellebbezésben foglaltakkal ellentétben érdemben nem vitatta a felperesi kereseti kérelem összecszerűségét. Hangsúlyozták, hogy az elsőfokú bíróság ítélete érdemben helyes megállapítást tartalmaz az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel tekintetében, mivel az nem világos és nem érthető, ezért érvénytelen. Az elsőfokú bíróság ítélete emellett egyértelmű indokolást tartalmaz arra nézve, hogy a szerződés I.4.7.1. pontjának idézett szövegrésze miért érvénytelen. Az elsőfokú bíróság ítéletében kifogástalanul feltárta az árfolyamkockázat tényleges mibenlétét és az azt meghatározó gazdasági környezetet. Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) ítélkezési gyakorlatából megállapítható, hogy az árfolyamkockázat áthárítására vonatkozó szerződési feltételek akkor világosak és érthetőek, ha a szolgáltató olyan tartalmú tájékoztatást ad, amelyből az árfolyamkockázat felismerhető. Az árfolyamkockázat ismertetése nem egyenlő azzal, hogy a szolgáltató feltünteti, hogy az árfolyamváltozás következtében a törlesztőrészek összege emelkedhet. Ahhoz, hogy a fogyasztó megalapozott döntést tudjon hozni arról, hogy kíván-e külföldi pénznemben elszámolandó kölcsönszerződést kötni, ismernie kell azokat a gazdasági körülményeket és összefüggéseket, amelyek az árfolyamkockázatot meghatározzák. Az árfolyamkockázat nem mosható össze a kockázat lehetséges kimenetével, az árfolyamváltozással. Az árfolyamkockázat megismerése azt jelenti, hogy a fogyasztó tisztában van azokkal a tényekkel és összefüggésekkel, amelyek egymásra gyakorolt hatásuk következtében árfolyamváltozás léphet fel. Amennyiben a szolgáltató ezeket a tényeket és összefüggéseket nem tárja fel, a fogyasztó nincs abban a helyzetben, hogy ténylegesen mérlegelni tudja a szerződés gazdasági hatásait.

A Fővárosi Ítéltábla a perben az 5.Pf.21.114/2016/6/I. számú végzésével az EUB előzetes döntéshozatali eljárását kezdeményezte, és a per tárgyalását az eljárás befejezésig felfüggesztette. Az előzetes döntéshozatali eljárásban az EUB 2018. szeptember 20. napján C-51/17. szám alatt hozott ítéletet.

A felperesek a 2019. február 1. napján kelt beadványunkban kiemelték, hogy az EUB C-51/17. számú ítélete rendelkező részének 2. pontjában az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos szerződéses rendelkezések vizsgálatát nem zárta ki. Az ítéletet úgy kell értelmezni, hogy annak alapján kizárt, hogy a fogyasztó felperesként keresetet terjesszen elő arra nézve, hogy a szolgáltató a szerződésben kétnemű árfolyamot alkalmazott, mivel annak helyébe a jogszabály erejénél fogva az egynemű árfolyam lépett. Az ítélet 67. pontja alapján ugyanakkor a jogalkotás az árfolyamkockázat kérdését nem érintette.

Az ítélet rendelkező része 3. pontja szerinti világos és érthető tájékoztatásnak 5 együttes követelménye van. A tájékoztatásnak ki kell terjednie a nemzeti fizetőeszköz súlyos leértékelődésének lehetőségére és a külföldi kamatlábak megemelkedésének törlesztőrészekre gyakorolt hatására, továbbá mindazon körülményekre, amelyekről a szerződés megkötésekor a bank tudhatott és amely körülmények a későbbiekben a szerződés teljesítését befolyásolták. A szerződés működési mechanizmusáról nyújtott tájékoztatás akkor érthető és világos, ha annak alapján a fogyasztó ki tudja számítani hitelének teljes költségét. A tájékoztatást a szerződés megkötését megelőzően olyan időpontban kell megtenni, amely lehetőséget biztosít a fogyasztónak, hogy alaposan megismerhesse a feltételeket és megfontolhassa, hogy e feltételek mellett elkötelezi-e magát. E feltételek konjunktív rendszert alkotnak, bármelyik hiánya azt eredményezi, hogy a fogyasztó nem volt abban a helyzetben, hogy tájékozott és megalapozott döntést hozhasson. A

perbeli szerződésben szereplő tájékoztató azonban egyik feltételnek sem felel meg. Az alperes jogelődje által adott tájékoztatás a PSZÁF 9/2006. (XI. 7.) számú ajánlásában szereplő ügyfél-tájékoztatási elveket sem tartotta be.

Az ítélet rendelkező részének 4. pontja értelmében a szerződési feltételek világosságát és érthetőségét a megkötésekor fennálló összes körülményre, valamint a szerződés összes többi feltételére hivatkozva kellett értékelni, függetlenül attól, hogy e feltételek némelyikét a nemzeti jogalkotó utólag tisztességtelennek nyilvánította. Az adott körülmények között rögzíthető, hogy a szerződés megkötésének időpontjában az abban szereplő összes feltételre figyelemmel a fizetési kötelezettség megváltozásának mértéke és a változás mechanizmusa nem lehetett világos és érthető, mert a szerződésben szereplő árfolyamrés mértéke nem volt ismert, a kamatváltozás szabályai szintén ismeretlenek voltak, az árfolyamkockázattal növelt tőketartozáshoz viszonyítva a forint alapú befektetés hozamképessége a szerződésben nem szerepelt, és a szerződés nem rögzítette az új törlesztő részletek meghatározásának szabályait. Ilyen feltételek mellett logikailag és matematikailag kizárt, hogy a fizetési kötelezettség megváltoztatására vonatkozó szabályok világosak és érthetőek legyenek. Amennyiben pedig a fizetési kötelezettség megváltozására vonatkozó feltételek nem világosak és nem érthetőek, akkor ennek az a következménye, hogy a fizetési kötelezettség nem változhat meg. A felperesek bejelentették továbbá, hogy az EUB eljárási szabályzata 158. cikke alapján kérték az Európai Unió Bíróságától a perbeli előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítélet értelmezését.

Az alperesek a 2019. február 7. napján kelt előkészítő iratban az EUB C-51/17. számú ítéletében foglaltakra tekintettel előadták, hogy az árfolyamkockázat feltárására irányuló tájékoztatása maradéktalanul megfelelt a jogszabályi előírásoknak. Az alperesi jogelőd az árfolyamkockázatról három alkalommal adott tájékoztatást a felpereseknek, először az „Ügyféltájékoztató” átadásával, másodszor a kölcsönkérelem nyomtatványán és harmadszor a szerződés I/10. pontjában szereplő kockázatfeltáró nyilatkozatban.

Az Ügyféltájékoztató egyértelműen és világosan ismertette a kölcsönszerződés deviza, illetve deviza alapú jellegét, valamint az árfolyamváltozással kapcsolatos kockázatokat és azoknak a törlesztőrészletekre gyakorolt hatását. A tájékoztató 3. pontja konkrét példákkal, táblázatos formában ismertette a törlesztőrészletek meghatározó két alapvető tényező, a kamatláb emelkedésének és a forint árfolyam gyengülésének törlesztőrészletre gyakorolt együttes negatív hatásait, míg az 5. pont felhívta a felperesek figyelmét a törlesztőrészletek ingadozásának, illetve tartós növekedésének lehetőségére. A szerződésben szereplő kockázatfeltáró nyilatkozatban a felperesek megerősítették, hogy az alperes jogelődje által nyújtott tájékoztatásokat megismerték és megértették. Megerősítették továbbá, hogy megértették az árfolyamkockázat tényét és az árfolyamkockázat kölcsönszerződésre gyakorolt hatását, tudomásul vették, hogy az árfolyamkockázat korlátlanul és teljes mértékben őket terheli, valamint kijelentették, hogy az árfolyamkockázat vonatkozásában a saját vagyoni helyzetükre is figyelemmel alaposan mérlegelték a szerződés megkötésében rejlő kockázatokat.

Az alperesi jogelőd kölcsönszerződéssel kapcsolatos kockázatfeltárása teljes mértékben megfelel a megkötéskor hatályos Hpt. szabályainak, teljesíti a PSZÁF ajánlásban foglaltakat, valamint eleget tesz a Kúria és a EUB által megfogalmazott követelményeknek. A kockázatfeltáró nyilatkozat világos és érthető, megfelel a Ptk. 209. § (5) bekezdésének, és érvénytelensége nem állapítható meg.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét teljes terjedelemben bírálta felül, mert annak fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt [Pp. 228. § (4) bekezdés], azzal, hogy az elsőfokú bíróság által elbírált másodlagos kereseti kérelem nem képezte a másodfokú eljárás tárgyát, mert azt csak erre irányuló felperesi csatlakozó fellebbezés esetén lehetett volna érdemben felülbírálni.

Az ítélet tábla az alperesi fellebbezés alapján mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy indokolt-e az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése eljárási szabálysértés miatt a Pp. 252. § (2) bekezdése alapján. Az alperesi jogelőd megalapozatlanul hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság megsértette volna a Pp. 221. § (1) bekezdése szerinti indokolási kötelezettségét, mert ezen az alapon csak akkor kerülhet sor az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére, ha az ítéletből nem derül ki, hogy az elsőfokú bíróság a döntését mire alapította. Az elsőfokú ítéletből ugyanakkor kitűnik, hogy az elsőfokú bíróság a felperes keresetének milyen jogi indokok alapján adott helyet. Az sem jelent eljárási szabálysértést, hogy az elsőfokú bíróság nem adott arra vonatkozó tájékoztatást a feleknek, hogy a szerződés jóerkölcsbe ütköző jellegét hivatalból észlelte. A 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 4.a) és 4.b) pontja ugyanis az 1/2005. (VI. 15.) PK véleményben foglaltakra utal, amely az érvénytelenség hivatalbóli észleléséhez kapcsolódó tájékoztatási kötelezettséget a teljesítés iránti perekre vonatkozóan fejt ki. A jelen per viszont eleve a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indult, ezért az elsőfokú bíróságot tájékoztatási kötelezettség nem terhelte. Nem eljárási szabálysértés továbbá, hogy elszámolás helyességét az elsőfokú bíróság nem vizsgálta. Az alperesi jogelőd sem az elsőfokú eljárásban, sem a fellebbezésben nem fejtette ki, hogy az elszámolást miért és mennyiben vitatja, így az elsőfokú bíróság nem tévedett, amikor a felperesi elszámolást elfogadta. Az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére tehát nem volt ok.

A jogvita érdemi elbírálása során a perben kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásban született C-51/17. számú ítélet kötelező rendelkezéseiből kellett kiindulni. Az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban kifejtett álláspontja ugyanis a tagállami bíróság számára kötelező jelleggel magyarázza és pontosítja az uniós jogszabály jelentését és terjedelmét, ahogy azt annak hatálybalépésétől kezdődően értelmezni és alkalmazni kell, illetve kellett volna (C-92/11. „RWE Vertrieb” ítélet 58. pont).

A felperesek elsődleges keresete az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződési feltétel, így a szerződésnek a törlesztőrészlet meghatározásáról szó I.4.7.1. pontja és a kockázatfeltáró nyilatkozatot tartalmazó I.10. pontja tisztességtelenségének megállapítására irányult. Az EUB ítéletének 50. pontja alapján az árfolyamkockázat fennállása a kölcsönszerződés jellegéből, de különösen annak I.4.7.1. pontjából következik.

A perbeli szerződés nem vitásan a DH1 törvény 1. § (1) bekezdése alapján a törvény hatálya alá tartozik. A DH1 törvény 3. § (2) bekezdése a szerződés I.4.7.1. pontját ex tunc hatállyal akként módosította, hogy az adós a fizetési kötelezettségét a tartozás esedékességének napján érvényes MNB hivatalos deviza árfolyamon köteles teljesíteni.

Az EUB második kérdésre adott válasza szerint a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: Irányelv) 1. cikk (2) bekezdését akként kell értelmezni, hogy az Irányelv hatálya nem terjed ki a kötelező érvényű nemzeti jogszabályi rendelkezéseket tükröző azon feltételekre, amelyek a kölcsönszerződés fogyasztóval történt megkötését követően váltak szerződés részévé, és amelyek arra irányulnak, hogy a nemzeti bank által meghatározott árfolyamot előírva más szabályt léptessenek a szerződés valamely semmis feltétele helyébe. Ebből következően az MNB árfolyamának alkalmazását előíró jogszabályi rendelkezésnek megfelelő feltétel nem tartozik az Irányelv hatálya alá, vagyis annak tisztességtelensége az Irányelv 1. cikk (2) bekezdése, illetve az azt a hazai jogba átültető Ptk. 209. § (6) bekezdése alapján nem vizsgálható.

Az EUB szerint ugyanakkor valamely más, az árfolyamkockázatról szóló feltétel nincs kizárva az Irányelv hatálya alól (65. pont). A második kérdésre adott válasz utolsó mondatából az következik,

hogyan az EUB szerint ez az I.4.7.1. ponthoz képest másik feltétel a kockázatfeltáró nyilatkozatot tartalmazó I.10. pont lehet, amelynek tehát tisztességtelensége – az egyéb előfeltételek fennállása esetén – vizsgálható.

Tisztességtelen kizárólag az Irányelv 2. cikk a) pontja és 3. cikk (1) bekezdése szerinti, a Ptk. 209. § (1) bekezdésében meghatározott fogalmat kielégítő szerződési feltétel lehet, amely szerződésből eredő jogokat, illetve kötelezettségeket állapít meg, vagy legalábbis azok terjedelmét szűkíti vagy bővíti. A pusztán deklaratív feltételek, amelyek csupán megállapítják és megmagyarázzák a másik szerződési feltételből eredő jogot, illetve kötelezettséget, annak jelentését, nem lehetnek tisztességtelenek, feltéve, hogy az annak tulajdonított jelentéstartalom egyébként megfelel a jogszabályoknak és nem bővíti, vagy éppen szűkíti az értelmezett jogot, illetve kötelezettséget.

A felperesi keresettel támadott, a szerződés I.10. pontjában szereplő kockázatfeltáró nyilatkozatnak nevezett szerződési feltételről az előzők alapján mindenekelőtt meg kellett állapítani, hogy az az előzőekben említett melyik körbe tartozik. Az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás – amennyiben valóban csak erről van szó – nem lehet tisztességtelen, hiszen elnevezésének megfelelően pusztán felhívja a figyelmet egy olyan kötelezettségre, ami a kölcsön folyósítására és a visszafizetésére vonatkozó szerződési feltételből már önmagában is következik.

A Ptk. 241. §-a szerint ha a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötést követően beállott körülmény folytán következik be egyensúlytalan, az egyik fél lényeges és jogos érdekét sértő helyzet, ez a bíróság beavatkozására ad lehetőséget, vagyis a jogszabály szerint az ilyen egyensúlytalanságot előidéző körülmények következményeit nem kell csak az egyik félnek, adott esetben a felperesi fogyasztóknak viselnie. Ebből „a contrario” következik, hogy eltérő tartalmú megállapodás hiányában a deviza alapú szerződésben az adós azt és csak azt vállalta, hogy attól feltételezetten fizeti meg a kölcsön törlesztőrészletét forintban, hogy az esedékességkor milyen a forint-svájci frank árfolyam, de fizetési kötelezettsége csak a szerződéskötéskor belátható, akkor már előre látható keretek között állhat fenn, mert minden a szerződéskötést követő, eredetileg beláthatatlan körülmény már a szerződés bíróság általi módosítását, nem pedig a fogyasztó korlátlan összegű fizetési kötelezettségét alapozhatja meg. A perbeli szerződés I.10. pontja viszont nem hagy kétséget afelől, hogy az I. rendű alperesi jogelőd nem csak a forint-svájci frank „normális” pénzügyi keretek között kialakuló, hanem mindenféle, akár vis maior jellegű, a szerződéskötést követő okra is visszavezethető ingadozásának a törlesztőrészlet nagyságában konkretizálódó következményét a felperesekre kívánta hárítani. Ez pedig önmagában a szerződés most már a tisztességtelenség szempontjából nem is vizsgálható I.4.7.1. pontjából nem, hanem csak annak I.10. pontjából következik. Ez az utóbbi egyben ki is zárta annak a lehetőségét, amely magában a szerződési feltételben is szerepel, hogy a felperesek eredménnyel kérhessék a bíróságtól a pénzügyi válságra visszavezethető árfolyamváltozás következményei miatti, a Ptk. 241. §-ában írt szerződésmódosítást, hiszen a fizetési kötelezettséget az ilyen okokra is kiterjedően vállalták. A bírói gyakorlat szerint nem csak a szerződés megkötésekor ismert körülményekre hivatkozással kizárt a szerződés bíróság általi módosítása, hanem akkor is, ha a szolgáltatás-ellenszolgáltatás meghatározásakor a felek jövőbeli bizonytalansági tényezőkkel számoltak. Ez egyben azt is jelenti, hogy a 10. pont nem pusztán tájékoztat a I.4.7.1. pontban vállalt kötelezettség mibenlétéről, hanem az a felperesek kötelezettségének körét, mértékét bővíti, azaz további kötelezettséget megállapító szerződési feltételről van szó, amelynek tisztességtelensége a DH1 törvény 3. § (2) bekezdése ellenére ennek hatálybalépését követően is vizsgálható. Az ítéletábra álláspontja szerint a C-51/17. számú ítélet második kérdésre adott válaszában foglaltak hasznos válaszként csak így értelmezhetőek.

Az I.10. pontból következően a felperesek azt vállalták a szerződésben, hogy ha bármely okból is a forint átmenetileg előre nem látható mértékben gyengül, vagy a gyengülés tartós és olyan mértékű, hogy a teljes futamidő alatt a kölcsön ebből következően „drágább” lesz, mint amilyen a forint kölcsön lett volna, akkor is és még hozzá bármely, akár a jövedelmi, vagyoni viszonyaikat meghaladó mértékben is megfizetik az így adódó tartozásukat. Amennyiben a szerződési feltétel világos, azaz nyelvtanilag érthető lett volna, a vállalt kötelezettségnek ezt a tartalmát kellett volna egyértelműen visszaadnia, de ez már csak azért sem valósult meg, mert az utolsó mondat („Kijelenti továbbá...”) ennek ellentmond. Az utolsó mondatból ugyanis az tűnik ki, hogy a vállalat a fogyasztó saját fizető képességének és vagyoni helyzetének megfelelő, ami pedig soha nem jelenthet korlátlan összegű fizetési kötelezettségvállalást.

Ezen túlmenően az I.10. pont nem is érthető, mert az EUB C-51/17. számú ítéletének 4. kérdésre adott válaszából következően ebből a szempontból továbbra is értékelendő árfolyamrésre, valamint egyoldalú módosítási jogra is tekintettel a felperesek egyáltalán nem lehettek tisztában a kötelezettségeik működési mechanizmusával és e mechanizmusoknak a fizetési kötelezettségükre gyakorolt tényleges hatásával (ld. C-26/13. számú „Kásler” ítélet 73. pont). A fogyasztó a három szerződési feltétel mellett nem tudta megállapítani és különösen nem tudta ellenőrizni, hogy az aktuális fizetési kötelezettsége összességüként melyik feltételre visszavezethetően hogyan változott.

Az I.10. pontban írt feltétel eleve egyensúlytalan helyzetet teremtett, hiszen a feltétel hiányában irányadó Ptk. 241. §-ából a már kifejtettek szerint korlátlan fizetési kötelezettség nem keletkezhet. Kockázaton ugyanis valamely kedvezőtlen, bizonytalan és jövőbeli esemény hátrányos következményeinek viselésére vállalt kötelezettséget kell érteni. Ebből következően a szerződéskötéskor még csak kockázatról lehetett szó, az a hátrány, amely utóbb ebből realizálódik, az magával a vállalt kötelezettséggel azonos. Az EUB a C-226/12. számú ítéletében úgy foglalt állást, hogy a „jelentős egyenlőtlenség bekövetkezéséhez nem feltétlenül szükséges, hogy a valamely szerződési feltétellel a fogyasztóra hárított költségek ez utóbbi szempontjából a szóban forgó ügylet összegéhez képest gazdaságilag jelentősek legyenek, hanem ez az egyenlőtlenség eredhet önmagában abból, hogy kellően súlyos mértékben sérül a fogyasztónak mint szerződéses félnek az alkalmazandó nemzeti rendelkezések szerinti jogi helyzete, akár úgy, hogy szűkebbé válik azon jogok tartalma, amelyek e rendelkezések alapján a szerződésből fakadóan megilletik, akár úgy, hogy korlátozzák e jogok gyakorlását, akár úgy, hogy olyan további kötelezettséggel terhelik, amelyet a nemzeti szabályok nem írnak elő.” A Ptk. 241. §-ában szabályozott igény lehetőségének elvesztése tehát ennek megfelel.

Az egyensúlytalan helyzet azért is megállapítható, mert a szerződés a fogyasztónak nem biztosít egyoldalú, a saját jövedelme szerinti devizanemre való áttérést lehetővé tevő módosítási jogot, míg az I. rendű alperesi jogelőd javára e jog a Ptk. 241. § értelmében a bíróságot és nem a szerződő felet megillető jogosultságra is kiterjedően biztosított volt. A 2014/17/EU irányelv – amely csak 2016. március 21-től alkalmazandó – nem hagy kétséget a preambulának 4. és 30. pontja alapján afelől, hogy a deviza alapú szerződést ténylegesen megkötő fogyasztók nem értették meg az általuk vállalt kötelezettség mibenlétét. Ezzel szemben a Kúria 6/2013. PJE határozata abból indul ki, hogy a pénzügyi szolgáltatók nem tudhatták az árfolyamváltozásnak sem az irányát, sem a mértékét, ezért mindezekről a fogyasztókat sem kellett tájékoztatniuk. Amennyiben a korlátlan visszafizetési kötelezettséget megalapozó szerződési feltétel tisztességes lehetne, ebből az következne, hogy a fogyasztók a szerződéskötéskor a professzionális szerződő félnél tájékozottabbak voltak és a vis maior jellegű eseményekre kiterjedően előre látták a lehetséges következményeket és azok elmaradásában bizakodva kötötték meg – egyébként tömegesen – a deviza alapú szerződéseket. Ezzel szemben az irányelv már megjelölt preambulum bekezdéseiből az következik, hogy azért

kötötték meg a felperesekre is kiterjedően a deviza alapú szerződéseket, mert azokat a forintkölcsönöknél előnyösebbnek, olcsóbbnak hitték.

A korlátlan árfolyamkockázat viselésének fogyasztóra való telepítéséről szóló I.10. pont tehát a kifejtettek szerint nem világos és nem érthető, továbbá a szerződő felek viszonyában egyensúlytalan helyzetet teremt, ezért tisztességtelen.

Mindezek ellenére a felperesek keresete mégsem teljesíthető. Az általuk kért jogkövetkezmény ugyanis nem vonható le az alperesi fellebbezésben hivatkozott DH3 törvény rendelkezései miatt. A perbeli követelés ugyanis e törvény hatálya alá tartozik az 1. § (1) bekezdés b) pontja alapján, és a peradatok szerint a felperesek nem kérték a 12. §-ban írtak szerint a forintra átváltás mellőzését. Miután a követelés forintosítása a DH3 törvény 3. § (1) bekezdése és 10. §-a értelmében a törvény által előírt hitelezői kötelezettség alapján következett be, e módosítás eredményeként a felperesekkel szemben fennálló követelés már nem deviza alapú követelés, hanem forintkövetelés. Ez a törvény általi módosítás pedig az alábbiakban kifejtettek szerint nem hagyható figyelmen kívül.

Az igaz ugyan, hogy a szerződés érvénytelenségét mindig a megkötése időpontjára vetítve kell vizsgálni, az azonban már nem helytálló, hogy az ezt követően bekövetkezett változások mindegyikét figyelmen kívül lehetne vagy kellene hagyni. A szerződés érvényessé válásának, konvalidálódásának ismert jogintézménye már önmagában cáfolja, hogy az utólagos változásoknak ne lehetne jelentősége.

A DH3 törvény 1. § (1) bekezdés b) pontja a törvény hatályát nem tette attól függővé, hogy a még fennálló késedelmes tartozásként nyilvántartott követelés érvényes vagy érvénytelen szerződésből ered-e. Érvénytelen szerződés teljesítése esetén az ilyen szerződésből is eredhet nyilvántartott követelés. Ha pedig a felperesek nyilvántartott tartozását a törvény kötelező rendelkezése folytán az alperesi jogelőd forint tartozásra váltotta át, úgy a bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy e kogens rendelkezéssel szemben a felperesek tartozását más forintárfolyamon, eltérő összegben állapítsa meg. Ez ugyanis már nem arra lenne visszavezethető, hogy a korlátlan árfolyamkockázat viselésének kötelezettsége a felpereseket nem köti, hanem arra, hogy maga a forintosítási törvény nem köti őket. Utólag pedig e törvény hatálya alól bírósági döntés útján kikerülni nem lehet.

A perbeli szerződés I/10. pontjának tisztességtelenségét a korábban kifejtettek szerint az okozta, hogy úgy terhelte a fogyasztókra a korlátlan kockázat viselését, hogy nem biztosított más devizára való áttérést lehetővé tevő módosítási jogot. A DH3 törvény 3. §, 10. § és 12. §-ai ugyanakkor utólag megteremtették annak lehetőségét, hogy fogyasztók eldöntsék: a szerződésekből fennálló tartozásukat a törvényben rögzített árfolyamon forintra váltják vagy – meghatározott feltételek fennállása esetén – az átváltást mellőzik. A deviza, illetve deviza alapú kölcsönszerződéseket tehát a jogalkotó a DH3 törvénnyel a Ptk. 226. § (2) bekezdésének megfelelően jogalkotással módosította, ezt követően a szerződések jogszabály által meghatározott és ezáltal konvalidált tartalmának érvényessége polgári bíróság által nem vizsgálható.

Amennyiben valamely követelést a jogalkotó törvénnyel módosítja, úgy ezt 2014. március 15-ét követően az új Polgári Törvénykönyv, a 2013. évi V. törvény 6:60. § (2) bekezdésében foglaltak szerint teheti meg. Ebben az esetben az, akinek a megváltozott tartalom a lényeges jogi érdekét sérti, a bíróságtól szerződésmódosítást kérhet vagy a szerződéstől elállhat. E jogosultságok helyett a DH3 törvény mint speciális jogszabály a 12. §-ában foglalt módon rendelkezett a fél jogairól, méghozzá akként, hogy a felperesek a módosított tartalmú követelésre vonatkozó tájékoztatás kézhezvételét követő 30 napon belül az I. rendű alperesi jogelődnél kezdeményezhették volna – amennyiben az

erre vonatkozó speciális feltételeknek megfeleltek – a forintra váltás és a 11. § szerinti kamatszabályok alkalmazásának mellőzését. Amennyiben ezt nem kérték, illetve erre módjuk sem volt a speciális feltételeknek való megfelelés hiányában, úgy a módosított tartalom más, így a jelen perben érvényesített jogi eszközökkel már nem kifogásolható az eredetileg megkötött deviza alapú szerződésre való visszatéréssel és a forintosítás teljes figyelmen kívül hagyásával. Ez jut kifejezésre a DH3 törvény 9. § (1) bekezdéséből is, amely csak a törvényi módosítással egyáltalán nem érintett fizetési kötelezettséget eredményező körben teszi lehetővé a fizetési kötelezettségre vonatkozó fizetési feltételek érvénytelenségének érdemi vizsgálatát akként, hogy a 15/A. §-ban foglaltak szerint a DH3 törvény forintra váltást megállapító szabályait ebben a körben is alkalmazni rendeli. Ezek a szabályok az árfolyamkockázattal összefüggésben viszont nem lennének alkalmazhatóak.

Az Alkotmánybíróságnak a DH2 törvény tárgyában született 3098/2016. (V. 24.) számú határozatának 34. pontjában kifejezett álláspont szerint: „...[a DH] törvények sorozata normatív megoldást kívánt nyújtani a deviza- és deviza alapú (részben pedig a forint alapú) kölcsönszerződésekkel kapcsolatban felmerült, társadalmi méretűvé vált problémákra. E törvények lényegében egy egymásra épülő, komplex rendszert alkotnak, és együttesen rajzolják ki azt a normatív tartalmat, amely a konkrét, folyamatban lévő jogviták megoldását is befolyásolja. A normatív megoldás azonban mindig szükségképpen általános. A perekben az eljáró bíróságoknak az a feladata, hogy a normatív úton eldöntött kérdéseket követően a még fennmaradó vitás elemekre szűkítsék az ügy eldöntését.” A forintosítást követően fennmaradt vitás kérdések köre az árfolyamkockázat viselésének kötelezettségével kapcsolatos szerződési feltétel érvényességére már nem terjed ki.

Az ítéletábra mindezek alapján az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján a rendelkező részben írtak szerint megváltoztatta és felperesek keresetét elutasította.

Az alperesi fellebbezés eredményre vezetett, amely kihatással volt az elsőfokú perköltségre is. A felperes ugyanakkor pernyertesnek tekintendő a per során lezajlott jogalkotásra (DH1 törvény) tekintettel az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét biztosító és az árfolyamrést alkalmazását lehetővé tevő szerződési feltételek érvénytelenségének megállapítása iránti kereseti kérelmeket illetően. A felperesek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő szerződési rendelkezések vonatkozásában úgyszintén a jogalkotás (DH3 törvény) következtében lettek pervesztesek. Az ítéletábra ezért a Pp. 81. § (1) bekezdés második fordulata alapján úgy határozott, hogy a felek az elsőfokú eljárásban felmerült költségeiket maguk viselik, mivel a pernyertesség és pervesztesség arányában nem volt különbség. Ebből következően a felek a felperesek illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt 36.000 forint kereseti illetéket is fele-fele arányban kötelesek az államnak megfizetni. Az illeték összegét az ítéletábra a eredeti, csak megállapításra irányuló kereseti kérelem alapján állapította meg azzal, hogy a felpereseknek a DH2 törvény 37. § (1) bekezdése folytán kellett marasztalásra irányuló kereseti kérelmet előterjesztenie, amelyre tekintettel illetékfizetési kötelezettségük nem válhat utólag terhesebbé. A másodfokú eljárásban pervesztes felperesek a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelesek az alperesek részére a lerótt fellebbezési illetékből (48.000 forint) és a jogi képviselettel felmerült, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (3) és (5) bekezdése alapján megállapított ügyvédi munkadíjból (100.000 forint + áfa) álló perköltséget megfizetni. Az alperesi jogelőd által a 48.000 forint fellebbezési illeték összegét meghaladóan lerótt 1.952.000 forint illetéket az Itv. 80. § (1) bekezdés f) vagy i) pontja alapján az alperesek az adóhatóságtól visszaigényelhetik.

Budapest, 2019. február 12.

Dr. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

. Benedek Szabolcs s.k.. Matosek Edina s.k.
előadó bíró

bíró

A kiadmány hitelül: